

10. Харчова промисловість України [Електронний ресурс] // Престиж медіа Інформ. – Режим доступу : www.prestigemedia.com.ua/project/agro.
11. Харчова та переробна промисловість. Галузевий огляд, підготовлений АТ «ЕрстеБанк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.business.ua/upload/analytics/Food%20and%20Beverage.pdf.
12. Якимчук Т. В. Стан і перспективи розвитку підприємств харчової промисловості України / Т. В. Якимчук // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 4(106). – С. 162-168.

Герасименко Б. А.

Национальный университет пищевых технологий

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ В СИСТЕМЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ КООРДИНАТ

Резюме

В статье проанализировано современное состояние пищевой промышленности Украины. Осуществлена оценка основных экономических показателей деятельности отрасли. Исследованы тенденции и определены перспективы развития отечественного пищевого производства в системе евроинтеграционных координат.

Ключевые слова: пищевая промышленность, производство, экспорт, инвестиции, интеграция.

Gerashenko B. A.

National University of Food Technologies

CURRENT STATUS AND FUTURE OF FOOD IN THE UKRAINE EURO INTEGRATION COORDINATES

Summary

This paper examines the current state of the food industry in Ukraine. The estimation of the main economic indicators of the industry. The tendencies and outlines the prospects of development of domestic food production system euro integration coordinates.

Key words: food, production, exports, investment, integration.

УДК 519.8

Горбачук В. М.

Институт кибернетики імені В. М. Глушкова Національної академії наук України

ЕКОНОМІКА ОБОРОНИ

Економіка оборони спричинена рядом питань, на які має зважати кожна країна при гарантуванні своєї національної безпеки. Застосовуючи економічні поняття і методи, економіка оборони намагається відповідати на ці питання так, щоб розуміти взаємозалежність цих питань для різних країн і місце безпеки даної країни у міжнародній системі безпеки.

Ключові слова: національна безпека, економічне протистояння, стримування, оборонні бюджети, альянси, міжнародний конфлікт.

Постановка проблеми полягає в належній економічній організації найважливішої функції держави – оборони. Економіка оборони (ЕО) намагається відповідати на такі широкі питання: у чому справді полягає безпека; як рідкісність ресурсів, розподіл доходу і стадія економічного розвитку впливають на безпеку, досягнувши кожною країною у міжнародній системі; взаємозв'язки між секторами оборони й національними економіками як у межах країни, так і поміж країн; ефективність гарантування безпеки; структури стимулювання, які ускладнюють або розв'язують конфлікт; суспільні інститути, які сприяють чи заважають миру, стабільності, рівності [2].

Сучасні дослідження економістів визначають національну безпеку за допомогою трьох факторів: а) обсяг національних ресурсів, доступних зараз і в майбутньому; б) частка цих ресурсів, яку виділяють на цілі національної безпеки [1]; в) ефективність використання цих виділених ресурсів [13].

Нерозв'язаною проблемою для України залишається фактор б). За Законом «Про оборону України» від 6 грудня 1991 р., фінансування потреб національної оборони держави здійснюється виключно за рахунок Державного бюджету України в обсягах, розмір яких визначається щорічно Законом України «Про Державний бюджет України», які забезпечують належне виконання завдань оборони, але не менше 3% від запланованого обсягу валового внутрішнього продукту. Проте це скасував Закон «Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2007 р., що визнав неконституційним Конституційний суд 22 травня 2008 р.

Мета роботи – вивчення війни, в усьому її розмаїтті (уникнення, причини, підготовка, початок, ведення, закінчення, наслідки тощо), яке залучає наукові сили будь-якого походження і кожної дисципліни. Економіка, стосуючись наслідків

рідкості ресурсів і необхідності вибору альтернатив, пов'язана з філософією, історією, біологією, психологією, правом, політологією, математикою, релігією і т. д. Коло економічних проблем, які вивчалися у другій половині 20-го сторіччя з причин оборони і міжнародної безпеки, є справді величезним: стримування й уникнення війни, початок і закінчення війни; стратегічні взаємодії, гонки озброєнь і контроль над озброєннями; формування альянсів, розміщення і поведінка ресурсів; взаємодії оборони й макроекономіки під час війни, миру, роззброєння, конверсії; командна й ринкова економіка як ресурси для оборони; мобілізація, воєнне відновлення і розгортання сил; оптимізація й ефективність рівня та складу сил; використання капіталу і праці, особовий склад, призов і ополчення; військова готовність, стратегічні припаси, стратегія оборонної галузі; аналіз закупівель, надходжень й оборонних контрактів; торговельна залежність, експортний контроль, торговельні санкції, економічні прийоми ведення війни; економіки, що розвиваються, оборона у третьому світі, зарубіжна допомога; міжнародний менеджмент і нерозповсюдження ядерних матеріалів; позаурядові загрози, тероризм, наркотики, біженці, етнічний і релігійний фанатизм [27].

Основні результати дають уявлення про структуру чи еволюцію ЕО. ЕО означає вивчення того, як ефективно забезпечувати збройні сили і керувати ними, а також вивчення набагато ширших питань, пов'язаних з військовими й економічними справами країни. Не тільки НАТО (North Atlantic Treaty Organization, NATO; Організація північноатлантичного договору) вивчає ЕО, бо кожна держава світу має своє місце у міжнародній системі безпеки й торгівлі.

Власне оборона має включати багато різноманітних захисних й агресивних діяльностей, які вживаються державами та їхніми урядами, щоб визначати, просувати й зберігати свої інтереси серед маси держав. Тому ЕО має включати ефекти рідкості ресурсів, як встановлюючи межі на такі агресивні й захисні діяльності, так і розвиваючи ці діяльності. Більше того, оскільки кожна держава функціонує у межах деякої міждержавної системи і численних інших неурядових утворень, то ЕО має поєднувати взаємодії серед різних національних держав, кожна з яких прагне безпеки у більшій регіональній і міжнародній економіці, частиною якої є дана держава. ЕО має визнавати вплив оборонних діяльностей на більшу міжнародну економіку, а також вплив економічної системи на оборону. Це висуває багато вимог до ЕО, особливо коли проблеми оборони і безпеки весь час видозмінювалися до такого ступеня, що станом на 1995 р. значення державної, міжнародної або глобальної безпеки здається невлотним, а доречнішим видається постановка питання «оборона кого від чого і кого». Ясно, що вироблення деякої інтегрованої ідеї того, чим є ЕО, потребує більшого, ніж простий перелік вищезазначених проблем. Для кожної такої проблеми економічний спосіб мислення виявлявся дуже корисним і долучав економістів протягом тривалого часу. Проте зазначалося, що ЕО й економіка міжнародної безпеки поступово розвинулися у визнану область, яка вивчається у бакалаврських, магістерських і докторських курсах, дослідницькими установами та науковими журналами [16]. Вищезазначений перелік проблем може бути наслідком того, що економісти вимушені поєднувати вивчення ЕО з іншими областями, не маючи вирішального

голосу у визначенні політики. Оскільки швидке технологічне розгортання є ключовим в оборонній ефективності країни, а політичні, соціальні, психологічні фактори можуть бути центральними в оборонних дослідженнях, то економісти лише здійснюють свій внесок у поточні політику й наукові дебати з ЕО. Іншою причиною розмаїття проблем могла бути нормативна якість, що передається на оборонні дослідження, породжуючи політичні й ідеологічні відмінності серед економістів. Проте нормативний бік досліджень з часом постійно звужувався.

У деякі проблеми вищезазначеного переліку економісти здійснили основний внесок. В інших випадках раніше відомі принципи застосовувалися у контексті парадигми безпеки. Послідовне застосування економічних принципів виявилось плідним у таких випадках, як: 1) оборона стратегія і розміщення ресурсів; 2) аналіз стримування; 3) економічні моделі альянсів; 4) національна потуга, економічне виживання й міжнародна торгівля; 5) гонки озброєнь і стратегічні взаємодії; 6) економічна екологія й міжнародний конфлікт.

1) Застосування широко прийнятих понять ефективності розміщення ресурсів до задач національної безпеки є, можливо, найбільш визнаним і мінімалістським визначенням ЕО. Поняття уряду як виробника продуктів, які вимірюються чи можна вимірювати, виходячи з наявних рідкісних входів при різних цінах, колись сприймалося як революційне, а зараз – як буденне. Ідея вимірювання вигравів, оцінювання вхідних ресурсів, поєднання нематеріальних активів для визначення витратоефективної оборони виросла з попередніх зусиль у дослідженні операцій, наприклад, у програмах пошуку підводних човнів або критеріях відбору цілей для бомбардувальника [12, 39]. Як наслідок, з розвитком системного аналізу в обороні економісти стали вважати, що стратегія, технологія й економіка є не стільки трьома окремими предметами, скільки взаємозалежними елементами тієї самої проблеми. Стратегії – це способи використання бюджетів або ресурсів для досягнення військових цілей. Технологія визначає можливі стратегії, а економічна проблема полягає у виборі найбільш ефективної чи економічної стратегії [13].

Аналогічно економіка визначає оборону як громадський продукт, що передбачає колективну логіку ефективного загального забезпечення, за якою сумарний граничний виграв (marginal benefit, *MB*) дорівнює граничним витратам (marginal cost, *MC*) при оптимальному рівні оборони: $MC = \sum MB$. У цьому рівнянні сума береться за всіма особами даної держави, які виграють від її оборони, але не за особами держави-противника, які програють від даної оборони. Це рівняння розв'язує невлотну проблему співвимірності (commensurability) між грошима і безпекою.

2) Стимування стосується впливу на рішення, які прийматиме інша сторона, як впливу на сподівану поведінку цієї сторони [35] (автор книги [35] – лауреат Нобелівської премії 2005 р., колега автора статті за Міжнародним інститутом прикладного системного аналізу в Австрії). Заходи стимування включають усвідомлення цією стороною того, що ці заходи залежать від її поведінки. До вибухового поширення теорії ігор в економіці на всіх рівнях, економісти показали важливість вірогідності стримуваної загрози, яка має враховуватися у передбаченні майбутніх стимулів і вимірюватися критичним ризиком [7] (автор статті [7] дав поштовх відомій справі Уотергейт). Робо-

та [7] передувала загальновідомому тепер поняттю передбачуваної рівноваги повторюваних ходів на основі оберненої індукції (forward looking backward induction repeated move equilibria). У роботах [7, 35] вперше розкрито, яким чином стримування є питанням стимулів, що вводить кожна сторона для іншої шляхом впливу на сподівання останньої. Щоб стримувати опонента, необхідні як ефективність відплати, так і вірогідність застосування покарання. Ідею критичного ризику можна показати, використовуючи корисність $V_{m,n}^i$ країни i в ситуації m, n . Якщо країни i, j утримуються від нападу, то $m=NA=n$. Якщо ж країна i здійснює напад ($m=A$), то країна j може здійснити відплату ($n=R$) з ймовірністю (ризиком) p або не здійснити відплату ($n=NR$) з ймовірністю $(1-p)$. Тоді метою країни j є зробити ймовірність p країни i такою, що $V_{NA,NA}^i > pV_{A,R}^i + (1-p)V_{A,NR}^i$. Отже, критичним ризиком є таке значення p , яка гарантує виконання цієї нерівності за умови раціональної поведінки країни i . У подальшому в аналізі подібних структур стимулів стримування долучалися асиметрія інформації, маніпуляція вигравшів (з відповідними мета-іграми), управління послідовністю дій, обіцянки, загрози, зобов'язання, переваги й недоліки останнього ходу. Наслідки цієї теорії для кризової поведінки (скажімо, евакуації міста під час ядерної кризи), проектування й застосування ядерних сил досліджувалися в літературі з ефективності безпечних, дорогих і живучих озброєнь відносно дешевих і вразливих озброєнь [18].

3) Забезпечення оборони кожному члену альянсу є добровільним внеском у громадський споживчий продукт групи [31]. Тому альянс забезпечуватиме своїх членів обороною на неефективному, субоптимальному рівні. Причиною неефективності є те, що у рівновазі при добровільному забезпеченні громадського продукту має місце $MC < \Sigma MB$. Крім того, більші (багатші) члени схильні виділяти непропорційно великі частки на оборону, якщо серед членів альянсу однакові переваги та витрати надання громадського продукту. Робота [31] спричинила вибух публікацій про застосування моделей добровільного забезпечення громадським продуктом до військових союзів та інших міжнародних груп [34].

4) Взаємодія між безпекою й економікою походить від того спостереження, що захист вітчизняних галузей від конкуренції імпорту може бути виправданий, коли країна зазнає ризику припинення торгівлі (такого ризику зазнавала Україна при імпорті природного газу). На початку Холодної війни це спостереження дало аргументи для накопичення стратегічних матеріалів, потужностей резервного виробництва, підтримки готовності виробничої бази, щоб сприяти виживанню під час ядерного нападу [42], зберігати воєнну мобілізацію [19] чи здатність боротьби у менш екстремальних умовах.

Це спостереження докладно розроблялося у формальніших моделях страхування економістами, які займаються припиненням торгівлі і постачання [20, 25, 38, 41]. Щоб зрозуміти загальну логіку спостереження, розглянемо малу країну, яка експортує товар x та імпортує товар y за даними світовими цінами P_x та $P_y=1$ відповідно. Коли зривається торгівля, ця країна може і повинна споживати лише те, що вона виробляє (у звичайний час країна може споживати те, що вона експортує чи імпортує). Припустимо, країна має вибрати єдину виробничу програму як для мирного, так і для воєнного часу, оскільки під час війни ресурси

не можуть переміщуватися поміж галузей. Якщо ймовірність війни (розриву торгівлі) позначити π , то при $\pi=0$ країна має вибрати таку програму, для якої граничний рівень перетворення (marginal rate of transformation, MRT) між x та y дорівнює граничному рівню заміщення (marginal rate of

substitution, MRS): $MRT = \frac{P_x}{P_y} = MRS$. При $\pi=1$ розрив торгівлі є напевним, а країна має вибрати такі обсяги товарів x, y , що $MRT=MRS$ для автаркії. При $0 < \pi < 1$ є певний ризик розриву торгівлі, а вітчизняному виробництву слід надавати субсидії (які максимальні для автаркії). Об'єктом нападу противника та самооборони (стримування) може бути власне економіка. Визнання того, що ефективна оборона (яка покращує ймовірність миру за рахунок деяких витрат на ресурси) і торгівля можуть пов'язуватися, вело до загальніших досліджень теоретичних та емпіричних взаємозв'язків між ними [14, 28, 32], зокрема до перспективи того, що торговельна залежність може справді збільшувати ризики розриву торгівлі.

5) Інший приклад використання економіки у дослідженнях оборони та безпеки – екологічні моделі гонок озброєнь [33], які породили масивну літературу з кількома важливими економічними міркуваннями. Наприклад, було показано, що механістичні криві реакції, виведені з постулатів диференціальних рівнянь процесів серед держав [33], можна також вивести з економічної раціональної поведінки держав, перед якими постає технологія ракетної дуелі [4, 5, 15, 21]. Широке коло процесів розміщення, понять рішення, методів і моделей Курно, Штакельберга та інших сучасних моделей ринкової організації стали застосовувати для аналізу стратегічних взаємодій серед країн, щоб отримувати рівноважні результати і вимірювати прогрес до рівноваг, які обмежують озброєння [8, 37]. Це породило широку емпіричну літературу, що оцінює фактичні збройні взаємодії між США та колишнім СРСР [22], між НАТО та колишнім Варшавським пактом [29], між колишнім СРСР та Японією плюс США [30], а також регіональні гонки озброєнь, наприклад, між Ізраїлем та його арабськими сусідами [23].

Було показано, що стимули і процеси гонки озброєнь можуть логічно пов'язуватися до мотивів країни розпочинати, вести і завершувати війну; в свою чергу, ці мотиви виводяться з напруг між агресією та стримуванням і вигравшами, які країна відчуває від такої поведінки [6, 43]. Такі моделі, що пов'язують процеси нагромадження зброї зі стимулами використання озброєнь, теж знайшли застосування в стратегічних дебатах, які оточують програми ракетної оборони і так званих зіркових воєн [3, 17, 24, 26, 36].

6) Робота [4] була серед найперших, яка усвідомила, що модельовані екологами динаміка популяції і механізм виживання чи зникнення можна застосувати до міжнародного протистояння внаслідок економічних конфліктів. Ця робота пристосувала моделі цінової війни і просторової конкуренції до пояснення рівноваги на граничних конфігураціях серед держав або поглинання однієї держави іншою. Для обговорення було запропоновано те, що конфігурація національних держав і національних кордонів перебуває в рівновазі [9, 40]. Інтуїтивні узагальнення цих підходів були запропоновані в роботах [10, 11], що окреслюють елементи з економіки прав власності, розкрадання, рентної поведінки для побудови еколого-економічних моделей розміщення ресурсів між виробництвом і війною

(крадіжкою) в системах держав, тобто для розбудови економіки поточного конфлікту. Практичне значення робіт [4, 10, 11] швидко зросло після завершення Холодної війни, розчинення кордонів і наростання етнічних конфліктів.

Висновки полягають у тому, що структури взаємодій ті взаємозалежностей між економікою й обороною (безпекою) не обмежуються переліком окреслених прикладів, а потребують глибших концептуальних та емпіричних підходів.

Список літератури:

1. Горбачук В. М., Помазан В. Є. Динаміка експорту та імпорту озброєнь, військових витрат України та сусідніх держав у 1992-2008 рр. / Спецпроект: аналіз наукових досліджень. Т. 7. Економіка в деталях. – Дніпропетровськ : Академія муніципального управління, 2011. – С. 34-42.
2. Горбачук В., Руренко О., Ястремський О. Військовий експорт та імпорт України й сусідніх держав, а також нейтральних континентальних держав ЄС і Швейцарії у 1998-2005 рр. / Євроатлантична безпека – нові виклики (29 листопада 2006 р., Київ). – К. : УАЗТ, 2006. – С. 23-25.
3. Bailey M. J. Strategic interaction in force structure planning // Carnegie Mellon University Working Paper. – Pittsburgh, PA : Graduate School of Industrial Administration, 1973.
4. Boulding K. E. Conflict and defense: a general theory. – New York: Harper and Row, 1962. – 366 p.
5. Brito D. L. A dynamic model of an armaments race // International economic review. – 1972. – 13. – P. 271-280.
6. Brito D. L., Intriligator M. D. Conflict war and redistribution // American political science review. – 1985. – 79. – P. 943-957.
7. Ellsberg D. Theory of the reluctant duelist // American economic review. – 1956. – 56. – P. 909-923.
8. Fontanel J. The economics of disarmament: a survey // Defence and peace economics. – 1994. – 5. – P. 87-120.
9. Friedman D. The size and shape of nations // Journal of political economy. – 1977. – 85. – P. 59-77.
10. Hirshleifer J. Economic behaviour in adversity. – Chicago, IL: University of Chicago Press, 1987. – 310 p.
11. Hirshleifer J. The paradox of power // Economics and politics. – 1991. – 3. – P. 177-200.
12. Hitch C. J. Economics and military operations research // Review of economics and statistics. – 1958. – 40. – P. 199-209.
13. Hitch C. J., McKean R. N. Economics of defense in the nuclear age. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1960. – 422 p.
14. Ithori T. Alliance protection against emergency and welfare. – Tokyo University : Department of Economics, 1994.
15. Intriligator M. D. Strategic considerations in the Richardson model of arms races // Journal of political economy. – 1975. – 83. – P. 339-353.
16. Intriligator M. D. On the nature and scope of defence economics // Defence economics. – 1990. – № 1. – P. 3-11.
17. Kent G. A. Damage limiting: a rationale for the allocation of resources by the US and USSR. – Washington, DC : US Department of Defense, Defense Research and Engineering, 1964.
18. Kent G. A., Thaler D. E. First strike stability and strategic defenses. – Santa Monica, CA : RAND Corporation, 1989. – 73 p.
19. Lincoln G. A. Economics of national security. – Englewood Cliffs, NJ : Prentice Hall, 1954.
20. Mayer W. The national defense tariff argument reconsidered // Journal of international economics. – 1977. – 7. – P. 363-377.
21. McGuire M. C. Secrecy and the arms race. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1965.
22. McGuire M. C. A quantitative study of the strategic arms race in the missile age // Review of economics and statistics. – 1977. – 59. – P. 328-339.
23. McGuire M. C. U. S. foreign assistance, Israeli resource allocation, and the arms race in the Middle East // Journal of conflict resolution. – 1982. – 26. – P. 199-235.
24. McGuire M. C. Economic considerations in the comparison between assured destruction and assured survival / Peace, defense, and economic analysis. C. Schmidt, F. Blackaby (eds.) – London : Macmillan, 1987. – P. 122-150.
25. McGuire M. C. Coping with foreign dependence: the simple analytics of stockpiling versus protection // Discussion paper 70. – Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1990.
26. McGuire M. C. The new strategic environment and economic factors in the future of nuclear defense / The economics of arms reduction and the peace process. W. Isard, C. Anderton (eds.) – Amsterdam: North-Holland, 1992. – P. 143-157.
27. McGuire M. C. Defense economics and international security / Handbook of defense economics. T. Sandler, K. Hartley (eds.) – Amsterdam : North-Holland, 1995. – P. 13-43.
28. McGuire M. C., Shibata H., Protection of domestic industries versus defense against trade disruptions // Pew studies in international security. – College Park, MD: University of Maryland, 1988.
29. Murdoch J. C., Sandler T. A theoretical and empirical analysis of NATO // Journal of conflict resolution. – 1982. – 26. – P. 237-263.
30. Okamura M. Estimating the impact of the Soviet Union's threat on the United States – Japan alliance: a demand systems approach // Review of economics and statistics. – 1991. – 75. – P. 624-631.
31. Olson M., Zeckhauser R. An economic theory of alliances // Review of economics and statistics. – 1966. – 48. – P. 266-279.
32. Polachek S. W. Conflict and trade // Journal of conflict resolution. – 1980. – 24. – P. 55-78.
33. Richardson L. F. Arms and insecurity: a mathematical study of the causes and origins of war. – Chicago, IL: Boxwood Press; Pittsburgh, PA : Quadrangle Books, 1960.
34. Sandler T., Cauley J. On the economic theory of alliances // Journal of conflict resolution. – 1975. – 19. – P. 330-348.
35. Schelling T. C. The strategy of conflict. – Cambridge, MA : Harvard University Press, 1960. – 309 p.
36. Schelling T. C. The strategy of inflicting costs / Issues in defense economics. R. N. McKean (ed.) – New York : Columbia University Press, 1967. – P. 105-127.
37. Shubik M. The uses, value and limitations of game theoretic methods in defense analysis / Defense and economic analysis. C. Schmidt, F. Blackaby (eds.) – New York: St Martin's Press, 1987. – P. 53-84.
38. Srinivasan T. N. The national defense argument for government intervention in foreign trade / U.S. trade policies in a changing world economy. R. Stern (ed.) – Cambridge, MA : MIT Press, 1987. – P. 337-363.
39. The effects of strategic bombing on the German (Japan's) war economy / US Strategic Bombing Survey, 1945-46. – Washington, DC : US Department of the Air Force, 1946. – 244 p.
40. Thompson E. A. Taxation and national defense // Journal of political economy. – 1974. – 82. – P. 755-782.
41. Tolley G., Wilman J., The foreign dependence question // Journal of political economy. – 1978. – 85. – P. 323-347.
42. Winter S. G., Jr. Economic viability after thermonuclear war. – Santa Monica, CA : RAND Corporation, 1963.
43. Wittman D. Nations and states: mergers and acquisitions; dissolutions and divorce // American economic review. Papers and proceedings. – 1991. – 81. – P. 126-129.

Горбачук В. М.

Институт кибернетики имени В. М. Глушкова Национальной академии наук Украины

Резюме

Экономика обороны обусловлена рядом вопросов, на которые должна обращать внимание каждая страна при гарантировании своей национальной безопасности. Применяя экономические понятия и методы, экономика обороны пытается отвечать на эти вопросы так, чтобы понимать взаимозависимость этих вопросов для разных стран и место безопасности данной страны в международной системе безопасности.

Ключевые слова: национальная безопасность, экономическое противостояние, сдерживание, оборонные бюджеты, альянсы, международный конфликт.

Gorbachuk V. M.

V. M. Glushkov Cybernetics Institute, National Academy of Sciences of Ukraine

ЭКОНОМИКА ОБОРОНЫ DEFENSE ECONOMICS

Summary

Defense economics is motivated by the set of issues to be considered by each country while ensuring its national security. Applying economic concepts and methods, defense economics attempts to address those issues in a way to understand interdependence of these issues for various countries and the place of security for a given country within the international security system.

Key words: national security, economic warfare, deterrence, defense budgets, alliances, international conflict.

УДК 339.94:334.726 (100)

Денисова Е. Ю.

Донецкий национальный университет

**ГЛОБАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ
МЕЖДУНАРОДНОГО ТРАНСНАЦИОНАЛЬНОГО БИЗНЕСА**

Исследованы практические аспекты транснационализации международного бизнеса в условиях современных глобализационных вызовов. В результате исследования определено, что в результате транснационализации бизнеса достигается более высокая эффективность производства, возрастает капитализация и инвестиционная привлекательность корпорации. Представлен рейтинг десяти крупнейших украинских компаний, а также определены проблемы развития украинских компаний.

Ключевые слова: международный бизнес, транснационализация, трансграничные слияния и поглощения, бизнес-группа, транснациональная корпорация, глобализация.

Постановка проблемы и актуальность темы исследования. Важнейшей тенденцией современного мира, безусловно, является транснационализация и глобализация всех экономических и политических процессов, противостоять которой сейчас не в силах ни одно национальное государство.

Транснационализация рассматривается как процесс расширения международной деятельности промышленных фирм, банков, компаний сферы услуг, их выхода за национальные границы отдельных стран, что приводит к перерастанию национальных компаний в транснациональные. Для него характерно переплетение капиталов за счет поглощения фирм других стран, создание совместных компаний, привлечение финансовых средств иностранных банков, установление прочных долговременных связей за рубежом промышленных компаний и банков одной и той же страны.

Процесс транснационализации сегодня достиг планетарных масштабов. ТНК превратились в главную силу рыночного производства и разделения труда, на доминирующий фактор мировой экономики и международных экономических отношений. Их способность гибко приспосабливать механизм инвестиционной деятельности, организационные методы и средства к изменениям, которые происходят в национальной и мировой эконо-

мике, превратили их в глобальные хозяйственные структуры, рассматривающие мировое хозяйство как область применения своего капитала. Они создали мощные системы маркетинга, что позволяет им влиять на вкусы и предпочтения потребителей во всем мире [1].

Степень изученности проблемы исследования. Огромное значение в разработку данной проблематики внесли такие зарубежные ученые-экономисты как П. Бакли, Р. Вернон, О. Вильямсон, Дж. Гэлбрейт, Э. Гекшер, Дж. Даннинга, К. Иверсен, М. Кассон, Р. Кейвз, Ч. Кинделбергер, Р. Коуз, К. Коулинг, П. Кругман, С. Лал, Дж. Миль, Ф. Никербокер, Р. Ньюфармер, М. Портер, А. Рагман, Ф. Рут, Р. Сагден, С. Хаймер и другие.

Целью исследования является анализ практических аспектов развития международного транснационального бизнеса в контексте влияния глобальных интеграционных приоритетов.

Основной материал. Современный этап стратегии ТНК характеризуется стремлением к образованию сетей внутрифирменных связей регионального, а нередко и глобального масштаба, в рамках которого интегрируются научные исследования и разработки, материальное обеспечение, производство, распределение и сбыт. В частности, проявляется тенденция к распространению инновационной активности ТНК, которая ранее базировалась